

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреев В.К. Транспортное право: учеб. пособие. Калинин : КГУ, 1977. 84 с.
2. Баймуратов М.А. Международное право: учебник. Харків : Одиссей, 2000. 736 с.
3. Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів (КДПВ) : Конвенція Організація Об'єднаних Націй від 19.05.1956р. : станом на 1 серп. 2006 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_234#Text (дата звернення: 26.05.2022).
4. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР : станом на 1 січ. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр#Text> (дата звернення: 21.01.2022).
5. Регламент (ЄС) N 593/2008 Європейського Парламенту та Ради «Про право, яке підлягає до застосування щодо договірних зобов'язань («Рим I»)»: Регламент Європейського Союзу від 17.06.2008р. №593/2008. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_905#Text (дата звернення: 26.05.2022).
6. Янюк Ю. Страхование рисков перевозчиков. *Логистика: проблемы и решения*. 2013. №3 (46). С. 50–56.

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ЗАХИСТУ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА СУДОВУ ПРАКТИКУ УКРАЇНИ

Князькова Л.М.

кандидатка юридичних наук, доцентка
доцент кафедри загально-правових дисциплін
Донецький державний університет внутрішніх справ

В Європі основні стандарти та підходи до захисту прав внутрішньо переміщених осіб регулюються у резолюціями та рекомендаціями Ради Європи та її статутних органів. До них відносяться: Рекомендація Комітету Міністрів (2006) 6 державам-членам щодо внутрішньо переміщених осіб від 5 квітня 2006 р. [1], Резолюція Парламентської Асамблеї «Вирішення майнових питань біженців та внутрішньо переміщених осіб» (Принципи Паулсена) 1708 (2010) від 28 січня 2010 р. [2], Рекомендація Парламентської Асамблеї «Забуті люди Європи: захист прав людини осіб, переміщених на тривалий час» 1877 (2009) від 24 червня 2009р. [3], Резолюція Парламентської Асамблеї «Гуманітарні наслідки та права внутрішньо переміщених осіб в Європі» 2214 (2018) 26 квітня 2018 р. [4] тощо, а також акти, які стосуються конкретних країн, що стикаються зі

збройними конфліктами та внутрішнім переміщенням, наприклад, Резолюція Парламентської Асамблеї 2198 (2018) про гуманітарні наслідки війни в Україні [5]. Крім того, Європейська соціальна хартія (переглянута) від 03 травня 1996 року, ратифікована Законом України від ратифікована Законом від 17.07.97 №475/97ВР, яка набрала чинності з 01 лютого 2007 року, визначає, що кожна особа похилого віку має право на соціальний захист [6]. Ратифікувавши Хартію, Україна взяла на себе міжнародне зобов'язання запроваджувати усіма відповідними засобами досягнення умов, за яких можуть ефективно здійснюватися права та принципи, що закріплені у частині I Хартії. Отже, право особи на соціальний захист є її конституційним правом, яке гарантується міжнародними зобов'язаннями України.

До національних нормативно-правових актів, що забезпечують захист внутрішньо переміщених осіб в першу чергу відноситься Конституція України. Тобто гарантування прав внутрішньо переміщених осіб досягається через стабільність Основного закону, оскільки внесення змін до неї, так і її заміна є досить тривалим і складним законодавчим процесом. Конституція України у II розділі закріплює перелік прав та свобод людини і громадянина, у тому числі й внутрішньо переміщених осіб [7]. До законодавства у цій сфері відносяться також: Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», який деталізує механізм забезпечення додатковими правами осіб, що постраждали від переміщення та підтвердили свій статус [8], Закон України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» [9], Закон України «Про житловий фонд соціального призначення» [10], Закон України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» [10], Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», який визначає правовий режим на тимчасово окупованій території України [11], Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення соціального захисту внутрішньо переміщених осіб», який визначає додаткові соціальні виплати для осіб, які зазнали внутрішнього переміщення [12], тощо.

Слід відзначити, що Україна багато років поспіль перебуває під увагою Комітету Міністрів Ради Європи, який слідкує за виконанням рішень Європейського суду з прав людини. Це свідчить про те, що в нашій державі є ще багато проблем, пов'язаних із виконанням як рішень національних судів, так і рішень Європейського суду з прав людини. Ефективне виконання судових рішень здатне значно підвищити рівень довіри громадян як до влади в цілому, так і до судової зокрема. У зв'язку з військовою агресією Росії проти України та введенням воєнного стану в Україні Указом Президента від 24 лютого 2022 року «Про введення воєнного стану в Україні» [13] судовий захист прав набуває важливого

значення тому. Внутрішнє переміщення осіб внаслідок військової агресії Росії проти України порівняно з 2021 роком збільшилось більш ніж у чотири рази [14] (кількість внутрішньо переміщених осіб на травень 2022 року перевищила 8 мільйонів людей [15]). Як свідчить судова практика, Велика Палата Верховного суду захистила право на пенсійне забезпечення внутрішньо переміщених осіб. Предметом розгляду у цій справі був позов особи, якій призначено пенсію згідно із Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 9 липня 2003 року № 1058-IV [16] та яка є внутрішньо переміщеною особою, про визнання неправомірними дій територіального органу Пенсійного фонду України щодо припинення виплати з 01 квітня 2017 року призначеної пенсії за віком та про зобов'язання управління Пенсійного фонду України відновити виплату позивачу призначеної пенсії та виплатити заборгованість, що виникла з 01 квітня 2017 року. Велика Палата визнала обґрунтованим висновок Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду, зроблений у рішенні від 03 травня 2018 року про задоволення позову. Зокрема, в цьому рішенні зазначалося, що, припиняючи нарахування та виплату позивачеві пенсії за відсутності передбачених законами України підстав, відповідач порушив право позивача на отримання пенсії. Право на отримання пенсії є об'єктом захисту за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 року. Втручання відповідача у право позивача на мирне володіння своїм майном у вигляді пенсії не ґрунтується на Законі. Встановлення судом незаконності втручання, тобто вчинення дій не у спосіб, визначений законом, є достатньою підставою для висновку про те, що право позивача на мирне володіння своїм майном було порушено [17]. Отже, припинення виплати пенсії позивачу з 01 квітня 2017 року було здійснено не у спосіб, передбачений Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 9 липня 2003 року 1058-IV, а в контексті положень статті 1 Першого протоколу до Конвенції відбулося втручання у право власності позивача, і таке втручання не було законним.

Незважаючи на відсутність спеціальної конвенції з питань внутрішнього переміщення, широке коло соціальних прав внутрішньо переміщених осіб підпадає під захист Європейського Суду з прав людини та Європейської Соціальної Хартії. Українські судді все частіше застосовують практику Європейського суду з прав людини при вирішенні соціальних питань внутрішньо переміщених осіб. Однак практика Європейського Комітету з соціальних прав не застосовується в Україні. На наш погляд, її аналіз та застосування сприятиме покращенню захисту як соціальних прав внутрішньо переміщених осіб, так і покращенню ситуації з захистом соціальних прав в Україні в цілому. Необхідним є також переклад рекомендацій, висновків, рішень Європейського Комітету з соціальних прав українською мовою. Необхідними є також розробка та впровадження навчальних курсів, тренінгів, проведення освітніх заходів з

питань Європейської Соціальної Хартії та практики Європейського Комітету з соціальних прав.

Таким чином, відповідність законодавства України Європейським стандартам захисту соціальних прав внутрішньо переміщених осіб, формування одноманітної практики застосування законодавства у сфері прав внутрішньо переміщених осіб по всій території України, забезпечення єдиного та справедливого підходу до їх соціального захисту сприятимуть прискоренню приєднання України до Європейської спільноти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рекомендація Комітету Міністрів (2006) 6 державам-членам щодо внутрішньо переміщених осіб від 5 квітня 2006 р. Збірник нормативних актів з питань забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб/ Уклад.: д.ю.н., проф Л.В.Наливайко, к.ю.н., доц. К.В.Степаненко. – Дніпро: ДДУВС, 2017. 455 с.

2. Захист прав людини в умовах внутрішнього переміщення: Європейські стандарти та конституційна юрисдикція/ Упоряд.: Г.Христофорова, М.Гультай, К.Буряковська. URL: <https://rm.coe.int/idps-and-constitutional-jurisprudence-ukr/1680a0a108> (дата звернення 31.05.2022).

3. Рекомендація Парламентської Асамблеї «Забуті люди Європи: захист прав людини осіб, переміщених на тривалий час»1877 (2009) від 24 червня 2009 р. URL: https://www.coe.int/uk/web/kyiv/idps2//asset_publisher/apxzNo4kCFp/content/humanrightsprotectioninsituationsofforceddisplacement-european-standards-and-constitutional-jurisprudence?inheritRedirect=false (дата звернення 31.05.2022).

4. Резолюція Парламентської Асамблеї «Гуманітарні наслідки та права внутрішньо переміщених осіб в Європі» 2214 (2018) 26 квітня 2018 р. URL: <https://rm.coe.int/presentation-alla-fedorova-conference-of-the-sun-4-09/16809fb9c3> (дата звернення 31.05.2022).

5. Резолюція Парламентської Асамблеї 2198 (2018) про гуманітарні наслідки війни в Україні URL: <https://rm.coe.int/-2198-2018-/1680785d74> (дата звернення 31.05.2022).

6. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 04.07.1950р., ратифікована Законом від 17.07.97 №475/97ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text. (дата звернення 31.05.2022).

7. Конституція України від 28.06.1996р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №30. Ст. 141.

8. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20 жовтня 2014 № 1706-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. №1. Ст.1.

9. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні : Закон України від 11.12.2003 року № 1382-IV (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 15. Ст.232.

10. Про житловий фонд соціального забезпечення : Закон України від 12.01.2006 року № 3334-IV (зі змінами і доповн.). *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 19-20. Ст.159.

11. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15.04.2014 р. № 1207-VII №1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text> (дата звернення 31.05.2022).

12. Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення гарантії дотримання прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 24 грудня 2015 № 921-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. Ст.58.

13. Про введення воєнного стану в Україні» Указом Президента України від 24 лютого 2022 року URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення 31.05.2022).

14. Звіт про виконання регіональних інтеграційних програм для внутрішньо переміщених осіб. URL: https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/05_2021_nrc_idp_integration_policies_ukr.pdf (дата звернення: 31.05.2022).

15. Майже 14 мільйонів людей були змушені залишити свої домівки через війну, ООН. URL: https://lb.ua/society/2022/05/12/516601_mayzhe_14 mln_ukraintsiv_buli_zmusheni.html (дата звернення 31.05.2022).

16. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09 липня 2003 року 1058-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text> (дата звернення 31.05.2022).

17. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 04 вересня 2018 року у справі № 805/402/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/76945461> (дата звенення 31.05.2022).